

Striden mellem birkedommer Boerup, Hals, og herredsdommer Spies, Nørresundby

Af Ebbe Gotfredsen

Da Napoleonskrigen indtraf i 1801 var birkedommeren i Dronninglund og Hals C. Boerup, mens herredsfogeden i Kjær og Hvetboe herreder var Niels Skiøth Hasselbach, med bolig i Nørresundby. Byfogeden i Aalborg var tillige birkedommer i Nørresundby. Birketingets oprindelse har Jakob Ørnberg beskrevet i Årsskrift 2005 for Hals Museum. I tiden indtil Napoleonskrigen havde der været registreret større gnidninger mellem herredsfogeden i Kjær og Hvetboe herreder N. S. Hasselbach og birkedommer C. Boerup i Hals. Den 24. juni 1809 døde Hasselbach, 75 år gammel, og stillingen blev herefter af det danske Cancelli opført som vakant, hvor alle kvalificerede emner kunne søge denne. I den mellemliggende tid blev birkedommer Boerup af stiftamtmand v. Pentz udpeget som konstitueret herredsfoged i Kjær og Hvetboe herreder. I en indkaldelse i Jydske Efterretninger nr. 26, den 24. oktober 1809 i boet efter Christopher Quist i Hals, underskrev C. Boerup sig således: ”Hals den 17 Octbr. 1809. C. Boerup. Birkedommer i Dronninglund og Hals og p.t. Constitueret Herredsfoged i Kiær og Hvetboe Herreder.”

Blandt ansøgerne til stillingen som herredsfoged og skriver i Kjær og Hvetboe herreder var den hidtidige byfoged i Vejle W. Spies, og han blev beskikket til at bestride omhandlede stilling. Fredag den 15. december 1809 indførte den nye herredsfoged W. Spies følgende proklamation i Jydske Efterretninger nr. 101:

”At jeg allernaadigst beskikket Herredsfoged og Skriver i Kier og Hvetboe Herreder ifølge det Kongl. Danske Cancellies Promemora af 11 Decbr. 1783, alleene er competent Auctions-Directeur i Hals Sogn, det finder jeg mig herved beføiet offentlig at bekendtgjøre til alle Vedkommendes Efterretning som for Eftertiden maatte attraae Auctioner afholdte der på Stedet. Kier, Hvetboe Herreders Contoir i Nørre Sundbye den 12 Decbr. 1809. W. Spies.”

At Spies kun omtaler Hals Sogn, må tage udgangspunkt i en hændelse, hvor Boerup har følt sig gået for nær af den nye herredsfoged. Men Spies var en rutineret hidtidig byfoged, der var velkendt med sine beføjelser, blandt andet som Auctions-Directeur, en ganske eftertragtellesfuld funktion som notar ved auktioner. Og nøjagtig samme opfattelse havde Birkedommer C. Boerup, der kun nødvendig ville opgive sin ret til at afholde auktioner og til at forestå skiftesamlinger. Hvad der har givet den direkte anledning til den opståede interessekonflikt ved vi ikke med sikkerhed, men birkedommer Boerup ville ikke godvilligt give afkald på de rettigheder han mente at have, og derfor valgte han at indrykke en protest mod herredsfoged Spies' proklamation i

Jydske Efterretninger af 12. december 1809, som blev bragt fredag den 12. januar 1810.

”Siden det har behaget Hr. Herredsfoged Spies i Nørre Sundbye, ved Avertissement i den Aalborg Stifts Tidende No. 101 d.A., at anføre, at han alene er competent Auctions-Directeur i Hals Sogn, ifølge det Kongelige danske Cancellis Promemoria af 18 October 1783; Saa ser jeg mig beføiet til, paa ligemaade at bekendtgøre, at det er ganske urigtigt efter den Kongelige allernaadigste Forordning de Dato 21 Juni 1793, som aldeles forandrer det af ham benævnte og flere forhen om Auctionerne udgange Cancellie Bestæmmelser, men at det ifølge denne allernaadigste Forordning er mig og ikke ham. Enhver vedkommende i benævnte Hals Sogn, som altsaa vil have noget forauktioneret, behager derfor herefter at henvende sig til mig, som nok skal indestaae dem for Følgerne deraf. - Herredsfogeden har heller ei videre med strandede Auctioner at bestille i Hals Sogn og Birk; end de som ere benævnte i Reskriptet af 20 Juli 1798, over hvad strandede Skippere og deres Commissionairer selv lader sælge. - Auctionerne over hvad andet der sammesteds indkommer uden levende Folkes Følge, eller indførte Eiendomme som ere strandet, vedkommer heller ikke ham at forrette, men alene mig. Hans Formand tilegnede sig, efter at Placaten af 13 Decembr. 1793 om Skifteholder var udkommen, at han i de Stervboer hvor han holdt Skifte der og at ville holde Auction, som jeg oversaae, for Proces at undgaae, men maaskee om det kommer dertil, at jeg og til begge disse Deelee kunde blive berettiget betragtet Placaten af 2 October 1804, som bestemmer hvem der skal ansees for Kongelig Birkedommer, siden de mig betroede Birker tilhører Kongen, og jeg til mine Bestillinger derudi af ham umiddelbar allernaadigst er kaldet og beskikket. Hals den 18 Decbr. 1809. Boerup, Birkedommer og Skriver.”

Herredsfoged Spies' svar lod ikke vente længe på sig, idet han i Jydske Efterretninger nr. 3, tirsdag den 9. januar 1810, gav følgende svar på tiltale:

”Da jeg finder det uanstændigt for mig at kives med Hr. Birkedommer Boerup i en Avis, saa ville han undskylde at jeg ikke her indlader mig paa en detailleret Besvaring af hans Avertissement i denne Avis, der desuden ei heller ville Geraade ham til saa megen Ære, saasom Enhver derved ville blive overbeviist om at han ikke er det han offentlig giver sig ud for at være, nemlig: Kongl. Birkedommer; thi vel er han af Kongen Beskikket; men ikke paa andre Vilkaar end hans Formand og at han blot var Proprietair Birkedommer og alene havde disses Rettighed, det veed vist hver Mand i Hals Sogn. - Uden altsaa, som sagt, at indlade mig i videre Aviskriverie henholder jeg mig til min forrige lovgrundet Paastand om at være ene Auctions Directeur i Hals Sogn, hvilken Paastand jeg nærmere og paa vedkommende Sted skal see gjort giældende. Nørre Sundby den 3 Janv. 1810. W. Spies.”

Birkedommer Boerup ønskede ikke at lade sagen stå ved denne tilkendegivelse, hvor herredsfoged Spies lod forstå, at han ikke ville indlade sig i en strid i al offentlighed, hvorfor han indrykkede i Jydske Efterretninger nr. 6, den 19. januar 1810, følgende kommentar til sin strid med herredsfogeden, idet han ønskede at få det sidste ord:

”I Anledning af det i denne Stiftets Tideende no. 3 d.A., af Hr. Herredsfoged Spies indførte, at han finder det uanstændigt at kives med mig i en Avis, maa jeg gjøre enhver opmærksom paa, at han ganske uoverlagt selv har begyndt denne Striid, og følgerig er dette for ham mere vanærende end for mig. - I øvrigt refererer jeg mig til hvad jeg under 18 December f.A. har averteret, med Modsigelse af hans siden urigtig anbragte, og mindre end befrygter, at han nogensinde skal faae dette gjort giældende. Hals den 15 Januari 1810. Boerup.”

Herredsfoged Spies havde da allerede rejst sagen overfor stiftamtmand Pentz, for at få redt trådene ud. Der var fremdeles mange birkedommere, hvorfor sagen havde principiell karakter. Pentz sendte sagen til bedømmelse og beslutning i landets øverste instans i København, hvor man dog havde andre store problemer at slås med på dette tidspunkt. Kong Frederik VI holdt stædig fast i sin alliance med Napoleons Frankrig, mens ministrene søgte at overbevise kongen om det ukloge heri. Og derved kom herredsfoged/birkedommer-striden i Aalborg Stift til at vente. Syv måneder gik der før en afgørelse indtraf. Boerup blev af stiftamtmanden den 17. august meddelt, at han blev frigjort fra sin stilling som birkedommer i Hals. Boerup fandt, ikke uforståeligt, anledning til offentligt at orientere om sagen, hvilket skete i Jydske Efterretninger nr. 74, søndag den 9. september 1810:

”At det allernaadigst har behaget Hs. Kongelige Majestæt ved Reskript til Hr. Kammerherre Stiftsamtmand v. Pentz i Aalborg, under 17 August sidst, i Naade at entledige mig fra Hals Birk og tillade at samme maae indgaae under Kiær og Hvetboe Herreder; dette bekiendtgjøres herved til enhvers behagelige Efterretning. Hals den 5te Septbr. 1801. Boerup.”

Det skal bemærkes, at Boerup fremdeles forblev som birkedommer i Dronninglund Birk under Hjørring Amt, men den 22. oktober 1813 blev han ”i Naade og med Pension entlediget ogsaa fra dette Embede, men blev samtidig udnævnt til virkelig Cancelliraad”, mens hans embede blev nedlagt og kom under Børglum og Jerslev herreder.

Denne artikel er tidligere publiceret i Ting og Tider 24, udgivet 2007 af Hals Museum og Museumsforeningen for Hals Museum.